

Отже, вагомим чинником успішної соціалізації дитини, а також важливим механізмом розвитку системи «школа-сім'я-дитина» є соціальна взаємодія сім'ї та школи. Провідну роль у налагодженні взаємодії відіграє керівник навчального закладу. Керівник сучасного освітнього закладу – центральна фігура всього освітнього процесу. Він повинен вирішувати різноманітні управлінські проблеми, уміти не лише керувати освітнім закладом із стійкими традиціями та укладом, а й перевести його на якісно новий рівень, потребує спеціальних знань теорії та практики управління, певних особистісних якостей. Особливе значення у роботі директора має установлення контакту з батьками, його педагогічний імідж, що включає в себе професійні знання, уміння їх давати та любов до дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кириченко В. І. Організація партнерської взаємодії навчального закладу і батьків учнів. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2013. Вип. 17(1). С. 319–326.

2. Гарбарець В. Управління траєкторією формування партнерської взаємодії родини та навчального закладу. *Всеукраїнський науково-практичний журнал «Директор школи, ліцею, гімназії»*. 2019. Вип. 18(1–2). С. 183–187.

3. Соціально-педагогічні умови співпраці навчального закладу з батьками як фактор підвищення якості освіти / укладач: Замулко О. І., завідувач лабораторії розвитку освіти та педагогічних інновацій КНЗ «ЧОПОПП ЧОР». Черкаси, 2016. 258 с. URL: <http://library.ippro.com.ua/attachments/article/433/%D1%81%D0%BE%D1%86% %D0%B8.pdf> (дата звернення: 09.04.2021).

Оксана Петрук

канд. пед. наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник відділу початкової освіти імені О. Я. Савченко,
Інститут педагогіки НАПН України
(м. Київ, Україна)

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: РЕЗУЛЬТАТИ ОНЛАЙН ОПИТУВАННЯ ВЧИТЕЛІВ

Нові соціальні умови, процеси реформування освіти стали поштовхом до перегляду підходів до діагностування результатів навчання учнів, пошуку можливостей визначення ефективних способів оцінювання навчальних досягнень учнів, що забезпечили б отримання інформації для прогнозування і подальшого коригування процесу навчання. У методичних рекомендаціях щодо оцінювання результатів навчання зазначено, що для учнів 1-2 та 3-4 класів Нової української школи застосовується формувальне оцінювання (накази МОН України: від 20.08.2018 № 924, від 27.08.2019 № 1154, від 16.09.2020 № 1146).

З метою вивчення досвіду впровадження формуального оцінювання у практику сучасної школи нами було проведено онлайн опитування. Так, передбачалося з'ясувати рівень обізнаності вчителів щодо сутності формуального оцінювання, виявлення утруднень, з якими зіштовхуються педагоги у процесі здійснення формуального оцінювання, а також володіння ними найбільш ефективними техніками (інструментарієм) для забезпечення зворотного зв'язку,

аналізу учнями власної діяльності тощо. До опитування було залучено 67 респондентів з Одеської, Рівненської, Чернівецької областей.

Відповіді вчителів на запитання «Яка мета формувального оцінювання, на Вашу думку?» ми згрупували так: «корегувати діяльність педагога й учнів під час освітнього процесу» (53,7%), «сприяти поступу учнів за індивідуальною траєкторією навчання» (35,8%). Частина осіб (10,5%) зазначила досить вузьке трактування поняття, як от: «толерантне ставлення до всіх учнів», «визначення рівня навчальних досягнень», «визначити не кількісні, а якісні показники знань учнів».

Серед проблем/недоліків, які дозволяє подолати впровадження формувального оцінювання в освітній процес, респонденти називають: «проблему т.з. ярликів успішних або неуспішних, а отже зменшує ймовірність виникнення в дітей комплексів та інших особистісних проблем»; «уникнути критики, негативних суджень, водночас спонукає до заохочення учнів і як результат – покращення результатів навчання». Траплялося, вчителі (хоча й невеликий відсоток) зазначали, що формувальне оцінювання «позбавляє дітей стимулу працювати на уроці через попередження вчителем труднощів та негативного досвіду, які виникають під час будь-якої нової діяльності».

Респонденти зазначили, що формувальне оцінювання дає можливість їм «здійснювати педагогічне спостереження» (14,9%), «вчасно реагувати на проблеми у навчальному процесі» (47,8%), «підвищити в учнів інтерес до навчання» (29,8%), «вимірювати, формувати знання» (7,5%). Водночас переваги формувального оцінювання для учня педагоги вбачають в «усвідомленні особистих досягнень» (49,3%), «усвідомленні своєї значущості, підвищенні самооцінки» (5,9%), «отриманні рекомендацій, а не педагогічного вироку» (26,9%), «плануванні подальших кроків із допомогою вчителя» (4,5 %). Утримались від відповіді 13,4% опитаних осіб.

Аналіз відповідей респондентів, дозволяє стверджувати, що найбільші утруднення в процесі формувального оцінювання виникають у процесі формулювання критеріїв та добору дескрипторів (53,7%), дотримання диференціації під час укладання / добору завдань (32,9%), добору завдань відповідно до критеріїв (4,5%); застосування технік зворотного зв'язку (8,9%). До слова: 41,8% педагогів залучають учнів до формулювання критеріїв, за якими відбувається діагностування / оцінювання; 38,8% – роблять це інколи; 11,9% – не залучають дітей до цього процесу; 7,5% респондентів утрималися від відповіді, що можна трактувати як відповідь «ні». На користь спільного з учнями визначення критеріїв для оцінювання, вчителі наводять такі аргументи: «критерії будуть зрозумілими для кожного», «діти зможуть самі себе оцінити», «щоб оцінили себе і однокласника(-цю)», «це допоможе сформулювати вміння коректно висловлювати власну думку про свої досягнення та результати роботи інших, давати поради щодо їх покращення», «це буде сприяти розвитку критичного мислення».

У відповідях на запитання щодо призначення вербального оцінювання найчастіше зустрічалися дефініції на кшталт: «схарактеризувати результати...», «мотивувати», «стимулювати», «допомогти навчатися без страху помилитися, без порівняння себе з іншими», «канал зворотного зв'язку між педагогом і учнем» і под., що загалом свідчить про правильне розуміння вчителями сутності цього питання. Щодо найбільш прийняттого варіанту / моделі оцінювання, більшість учителів висловилися «за» вербальне оцінювання у 1-2 класах та вербальне + бальне оцінювання у 3-4 класах. Однаково низький відсоток респондентів обрали суто бальне оцінювання (4,4%) або суто вербальне оцінювання (2,9%) у 1-4 класах.

Подальші питання анкети дали змогу з'ясувати, на скільки вчителі ознайомлені з інструментарієм формувального оцінювання та застосовують його на практиці. У процесі аналізу відповідей респондентів доходимо висновку, що 52,2% опитаних розуміються в сутності процесу зворотного зв'язку і володіють відповідними техніками, такими як: «світлофор», «моє сонечко», «долоньки / покажи палець», «тихе опитування», «мікрофон», «скринька пропозицій», «аркуш контролю», «анкетування / три запитання», «вихідний квиток» і под. Прикро констатувати, але 47,8% вчителів дали відповіді, що свідчать про їхню недостатню обізнаність із техніками зворотного зв'язку. Зокрема це відповіді, в яких наводиться визначення самого процесу, але відсутній інструментарій («точно вказати учневі його сильні сторони і поради, як він може їх розвинути»), неконкретні відповіді («різні методи, прийоми і засоби навчання»), або ж коли до технік реалізації зворотного зв'язку зараховують таке: «перевірка домашнього завдання», «нагадування», «критичне мислення», «рефлексія» тощо.

На запитання, що стосувалося інструментарію для аналізу учнями власної діяльності (рефлексії), відповіді структуровано так: 53,7% респондентів до відповідних технік віднесли «незакінчене речення», «ромашка запитань / квітка самооцінювання», «портфоліо», «кольорова феєрія», «ПОПС-формула», «шкала самооцінювання»; натомість 46,2% опитаних зазначили «діагностичні роботи», «колективні форми роботи», «опитування», «рефлексія», «настрій дитини».

Із зазначеного вище можна зробити висновок, що більшість учителів демонструють достатню обізнаність з теорією формувального оцінювання, проте значна частина з них (близько 47%) відчуває труднощі у процесі його впровадження в освітню практику, а отже, потребує методичної допомоги.

Отримані результати анкетування мають стати підґрунтям для подальшого розроблення технологій оцінювання навчальних досягнень учнів, створення методичних рекомендації щодо їх реалізації, переосмислення і зміни підходів до змісту й організації підвищення фахового рівня вчителів.

Тетяна Ремех

канд. пед. наук,

завідувачка відділу суспільствознавчої освіти,

Інститут педагогіки НАПН України

(м. Київ, Україна)

ТЕРМІНОЛОГІЧНА СИСТЕМА НОВОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Поняттєво-термінологічна система педагогіки є сукупністю засобів і найменувань, що описують педагогічну теорію й практику та визначають основні поняття педагогіки як науки [1, с. 76]. В її основі лежить категорія «освітній процес» (його цілі, зміст, організація та результат).

Поняття, які складають термінологічну систему Нової української школи (далі – НУШ), унормовані низкою новітніх освітніх документів: законами України, постановами Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства освіти і науки України. Наразі йде становлення базової ланки НУШ. Тому нашим завданням є виявлення основних понять Державного стандарту базової середньої освіти (далі – *Стандарт*) та з'ясування їх взаємозв'язку.